

Ord25

Ordforrådsvanskeligheder hos yngre børn – hvordan måler man kvaliteten i ordforrådet?

23. september 2025

Birgitte Dahlerup Thunbo
Audiologopæd
Ph.d.-stipendiat

Program

- **Dagsorden og præsentation**
- **Ordforråd:** Hvorfor tale om det? Hvordan måler vi det i dag?
- **Ordforrådsdybde:** Hvad er det, og hvorfor er god dybde i ordforrådet vigtig?
- **Ny ordforrådstest** – tester både bredden og dybden i ordforrådet
- **Definitionsopgaverne** – med eksempler på børnenes svar
- **Nogle tegn på ordforrådsvanskeligheder**
- **Opsamlende pointer, spørgsmål**

Min baggrund

- Audiologopæd, mangeårig **logopæd i PPR**
- **Bevilling fra Børne- og Undervisningsministeriet til projektgruppe** (lektor Rikke Vang Christensen (KU), specialkonsulent Anne-Mette Veber Nielsen (NVL), Audiologopædisk Forening og undertegnede) i 2023 til udvikling og normering af ny ordforrådstest
- **Ph.d.-stipendiat ved Københavns Universitet** siden maj 2024, med et projekt om ordforråds vanskeligheder og lytteforståelses vanskeligheder hos børn med **sprogforstyrrelsen DLD (*developmental language disorder*)**

Mål for oplægget i dag

- At sætte fokus på ***kvaliteten*** i **ordforrådet** hos yngre skolebørn:
- Hvorfor er det vigtigt at være opmærksom på kvaliteten i ordforrådet?
- Hvad er kvalitet i ordforrådet? Hvordan kan vi måle den?
- Og hvordan kan vanskeligheder med kvaliteten komme til udtryk?

Fokus på *sprogforståelsen* i læsning

Efter Cain, Oakhill og Elbro (2015), side 15

	Sprogforståelse	
	God	Dårlig
Ordafkodning		
God	God læsning	Dårlig forstår
Dårlig	Ordblindhed	Sammensatte læsevanskeligheder

Dårlige forståere risikerer at blive sent identificeret

- En del dårlige forståere identificeres først i 3.-4. klasse eller senere.
Hos børn med identificeret ordblindhed risikerer problemer med sprogforståelsen at blive overset.

Catts et al. (2005), Oakhill, Cain & Elbro (2015)

Sprogforståelse er en kompleks færdighed

- **Ordforrådet** er en central faktor i sprogforståelsen

Fx Li & Kirby (2015)

Hvor finder vi ordforrådsvanskeligheder?

Indlæringsvanskelighed

- DLD (*developmental language disorder*) – en sprogindlæringsvanskelighed, der giver vedvarende vanskeligheder med forståelse, produktion og brug af sproget og barrierer i hverdagen. Ingen kendt biomedicinsk årsag.
- Sprogforstyrrelse i forbindelse med generel udviklingsforstyrrelse, autismespektrumforstyrrelse, hørenedsættelse e.a.

Manglende erfaring med dansk

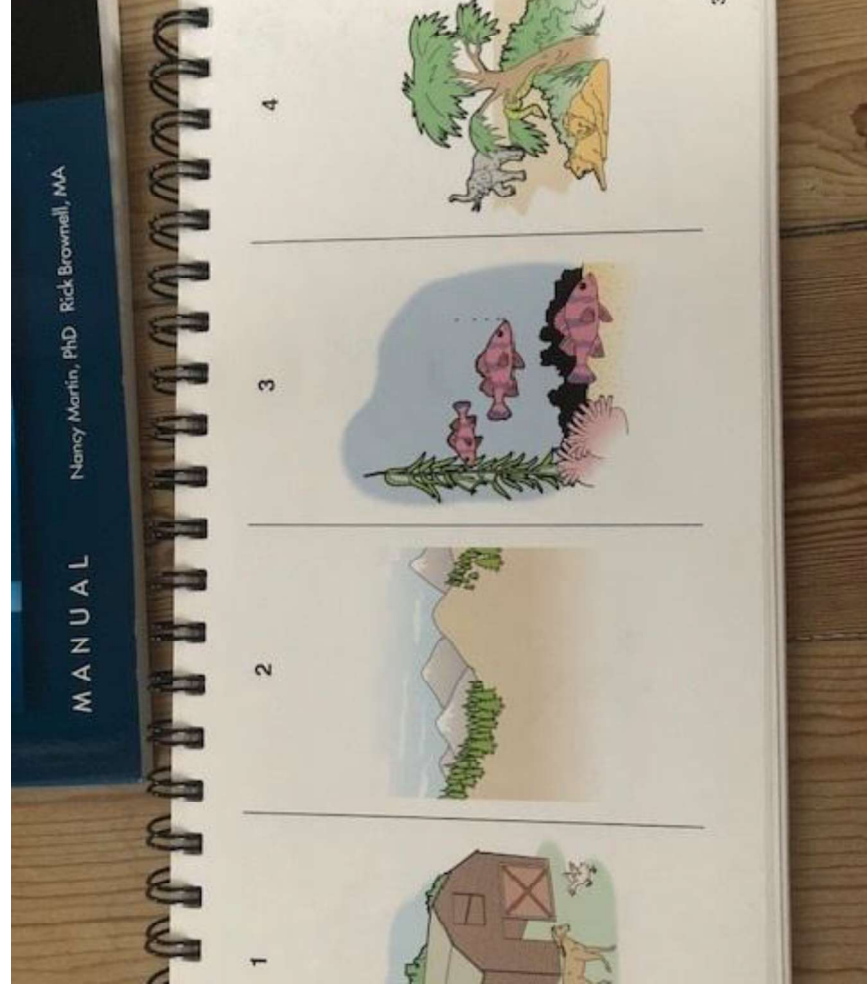
- Nogle flersprogede børn
- Børn fra hjem med mangelfuld sproglig interaktion

McGregor (2017), Petersen, Poulsen & Christensen (2021)

Expressive One-Word

Receptive One-Word

CELF-4 (Clinical Evaluation of Language Fundamentals)

Vi vurderer altså i høj grad, hvor mange ord børnene kender

- Men hvad med *kvaliteten* i ordforrådet?
- Hvor godt kender børnene de ord, som scores "korrekt" i testene?
- **Refleksionsopgave:**
- Vurder 1-2 ord ud fra flg. skala
Hvad vil det sige at kende et ord godt?

Hvor godt kender du disse ord: Ben, inklinere

(efter Oakhill, Cain og Elbro, 2015, side 93)

1. Jeg har hørt eller set ordet før.
2. Jeg kender lidt til ordets betydning.
3. Jeg kan give eksempler på, hvordan man kan bruge ordet, fx i en sætning.
4. Jeg kan give konkrete eksempler på, hvad ordet dækker over. Eksempler på *hus* er *villa*, *højhus*, *rækkehus*, *knaldhytte*, *landsted* osv. Dette er dog vanskeligt med ord, som i sig selv er konkret, fx *brombær*, *rækkehus*, *cykelkæde*. Her skal man have specialviden.
5. Jeg kan forklare betydningen (eller betydningerne) af ordet og give synonymmer.
6. Jeg kan give en teoretisk definition af ordets betydning – inklusive et overbegreb og adskillige kendetegn.

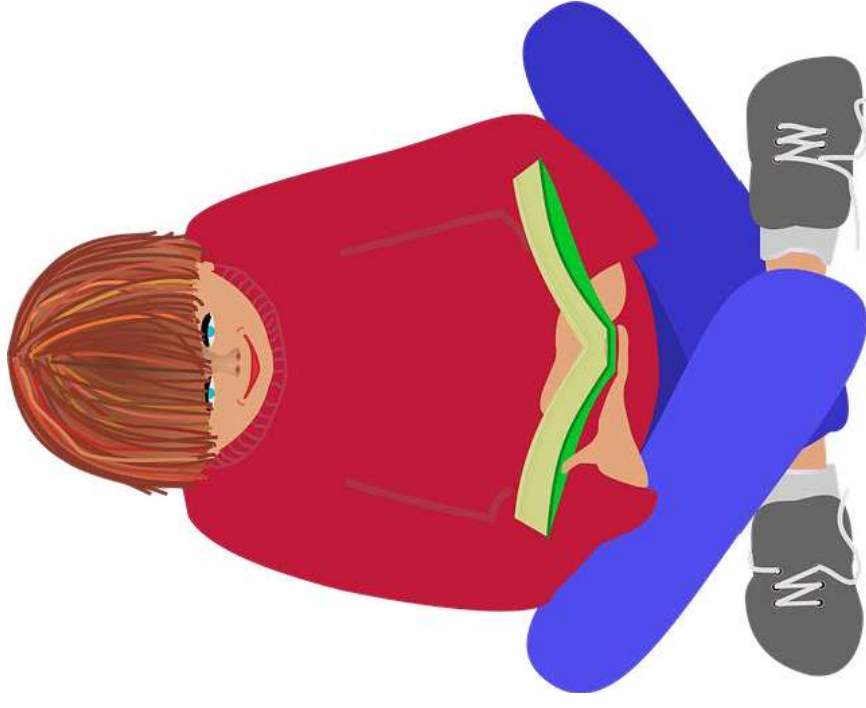
Ordforrådsdybde: Leksikal kvalitet

- **Leksikal kvalitet:** En persons viden om et ord indeholder viden om ordets betydning/semantik og ordets form (fonologi, grammatik og ortografi) og viden om ordets brug
- Jo mere viden man har om et ord, og jo stærkere de forskellige typer af viden er bundet sammen, des bedre leksikal kvalitet.
- Vores mentale leksikon indeholder ord med vidt forskellig leksikal kvalitet. Ord med høj leksikal kvalitet har bundet fonologi, ortografi, grammatik og betydning, mens ord med lav kvalitet har manglende information eller inkomplette bånd.
- **Leksikal-semantiske organisering** af vores mentale leksikon: Ord er linket til betydningsmæssigt beslægtede ord. I et velorganiseret netværk aktiverer et ord hurtigt andre, semantisk beslægtede ord.
Man benytter ofte associationsopgaver til at sige noget om det semantiske netværk.

Lexical Quality Hypothesis (Perfetti, 2007), Hadley og Dickinson (2020), Sheng & McGregor (2010)

God ordforrådsdybde er vigtig for god læseforståelse

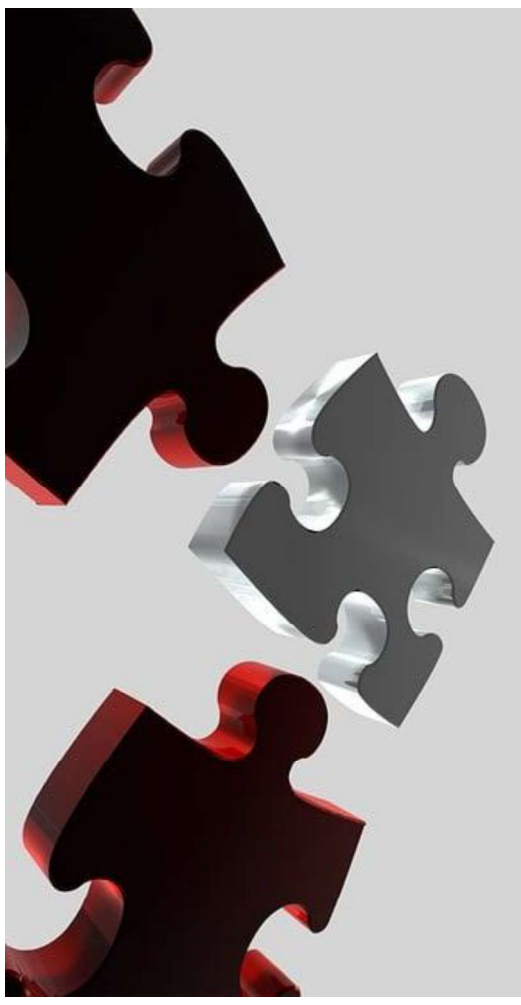
- Både bredden og dybden i ordforrådet er vigtig for god læseforståelse, men især dybden i ordforrådet er vigtig

Oakhill, Cain & Elbro (2015), Oullette (2006)

Børn med DLD

- **Børn med DLD har vedvarende vanskeligheder med både bredden og dybden i ordforrådet gennem hele skoleforløbet**

McGregor et al. (2013)

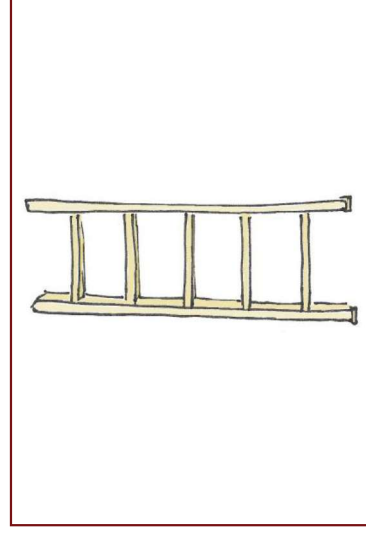
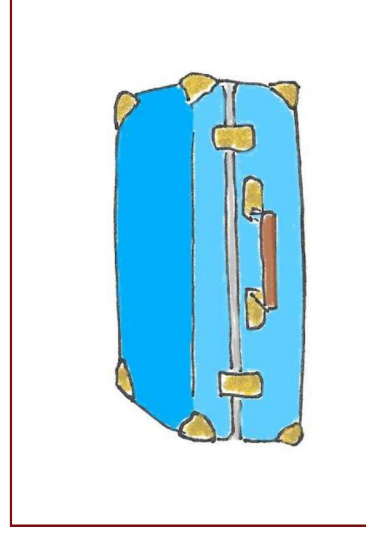
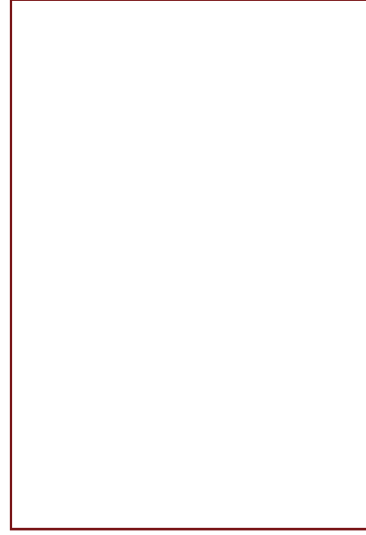
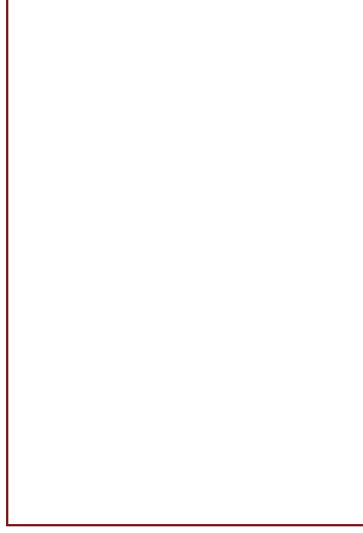
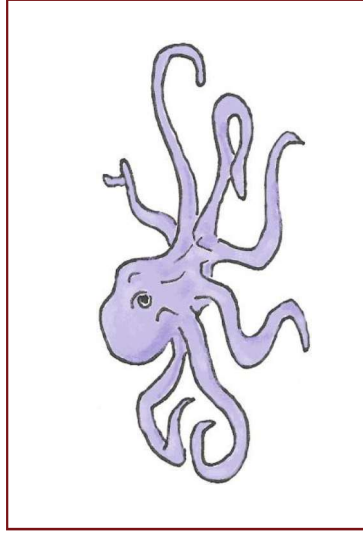
Ny ordforrådstest (digital,
bredde og dybde, udføres af
logopæder på ét
barn ad gangen, varighed
ca. 30 minutter)

Afprøvet i 2024-25 på ca. 350 børn, 5-8 år gamle
– "typisk udviklede" og med DLD – fordelt på seks kommuner

1. deltest: Breddeordforråd (produktivt)

- Videreudvikling af test udviklet til forskning (Gellert & Elbro 2013; 2017, Vang Christensen 2019).
- **Procedure:** Billedbenævnelsestest.
- **Målord:** 90 målord, vist digitalt med 6 ord/slide, forestiller kendte, konkrete genstande
- Et lille antal målord udskiftet, så der nu indgår 5 målord fra dybdeordforrådstesten i bredde testen, bl.a. *sofa*.

2. deltest: Dybdeordforråd (testes via tre opgaver)

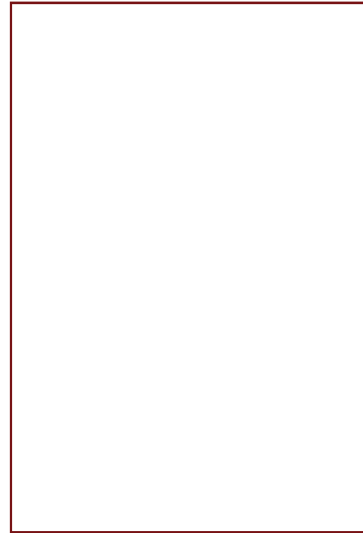
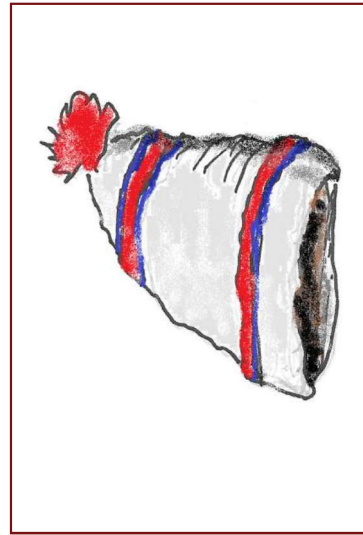
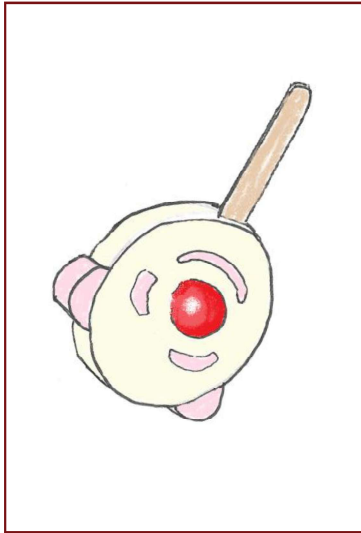
- Tre forskellige opgaver i dybdetesten – udføres på 14 målord
- - i overensstemmelse med forskerne Hadley & Dickinsons anbefaling (2020) om at benytte *flere* mål, som tilvejebringer *forskellige* typer af information af børns ordindlæring

Definitionsopgaven i dybdeordforrådstesten

- **1. opgave i dybdeordforrådstesten: Definitionsopgave.** Barnet skal definere målordet.
- "Hvad er [MÅLORDET]? + "hvad kan du mere fortælle om [MÅLORDET]?"
- Fx "Hvad er et næb?", "hvad kan du mere fortælle om næb?"

Kategoriseringsopgaven i dybdeordforrådstesten

- **2. opgave i dybdeordforrådstesten: Barnet skal pege på det billede,**
hvor dét ord, det lige har defineret, passer allerbedst
- “Hvor passer [MÅLORDET] allerbedst henne?” “Peg på ét af de seks billeder”

Associationsopgaven i dybdeordforrådstesten

- **3. opgave i dybdeordforrådstesten:** Barnet hører et prompt tre gange. Promptet svarer til det "kategoriord", barnet lige har peget på (fx "fugl")
- "Nu siger jeg "fugl". Du skal sige ét ord, du kommer til at tænke på, som passer godt sammen med "fugl". Du skal sige det lige så hurtigt, du kan."

Orddefinitioner – et mål for dybden i ordforrådet

- Hyppigt brugt til at måle leksikal dybde
- Trækker både på lingvistisk og meta-lingvistisk viden – og kræver både mobilisering af ord og baggrundsviden
- Gode definitionsfærdigheder er vigtige for akademisk succes
- **Børn med DLD har sværere** ved at give definitioner. De producerer oftere mere uformelle definitioner, både hvad angår indhold og form (formulering), sammenlignet med jævnaldrende
Vi ser både på indhold og formulering (form) i definitionssvarene

Dosi & Gavrilidou, 2020)

Udvikling af definitionsfærdigheder

En proces fra de tidlige skoleår og op gennem voksenalderen:

Yngre børn:

- Beskriver ofte funktionen af objekter
- Meget personlige, konkrete, kontekstafhængige og "action-orientated" beskrivelser
- Engelsktalende børn bruger hyppigt termene "a thing" eller "something"

Større børn og voksne:

- Kan give en overkategori i stedet for "a thing"/"something"
- Fra 8-års alderen kan børn give mere formelle, abstrakte og kontekstafhængige definitioner
- Fra 11-års alderen er abstrakte definitioner hyppigere end specifikke definitioner og funktionsbeskrivelser.

Marinellie & Johnson (2002), Dosi & Gavrilidou (2020)

Eksempler fra data (første + andet svar i definitionsopgaven)

1. jakke til tøj + til hunde jakke og meget hunde jakke (5;6 år)
2. man kan lyne + [minus svar] (6;5 år)
3. til have på kroppen + til ikke at blive kold (5;11 år)
4. man kan tage det på sig + man kan tage det på andre (6;1 år)
5. regnjakke + vinterstøvler, en hat, handsker (6;0 år)
6. den er dejlig varm. Og så er den god at have hvis det er koldt + og så er den meget meget meget pæn og så er den bare mega varm (6;5 år)
7. noget man tager på der holder en varm og behagelig og en der gør folk glade + den har måske en hætte og man tager den mest på om vinteren i hvert fald de tykke (7;9 år)
8. en jakke har man tit på + en jakke kan nogen gange være svær at få på (5;4 år)
9. den er en slags tøj + man kan tage den på, man kan lyne den (5;2 år)

Hvordan vil du vurdere børnenes orddefinitioner?

- **Refleksionsopgave**
- Hvilke af eksemplerne ville du bemærke hos børn i hverdagen?
- Er der nogen, du ville overse?
- Er der nogen, du ville blive bekymret for?

Nogle tegn på ordforrådsvanskeligheder

– skal ses i forhold til børnenes alder

- Benytter ikke-specifikke ord ("vi tog derover", "den laver græsset")
- Omskrivninger ("den der til flag", "den der vi bruger når vi tegner")
- Kan kun aktivere én ordbetydning af ord med flere betydninger – og kender ikke de faste vendinger, ordet indgår i
- Har svært ved hurtigt at aktivere betydningsmæssigt beslægtede ord
- Fyldord, lang svartid
- Også grammatiske fejl, fx ukomplete sætninger, ord kommer i forkert rækkefølge, fejlbøjninger ("dem to de samme", "da vi begyndte at nemlig tale om...")

Dosi & Gavrilidou (2020), Hadley & Dickinson (2020), Marinellie & Johnson (2002), McGregor (2017), Sheng & McGregor (2010), Paul, Norbury & Gosse (2018)

Vær nysgerrig på ordforrådet i både tale- og skriftsprog

- Børn med ordforrådsvanskeligheder har vanskeligheder i både tale- og skriftsproget. Nogle, men langt fra alle, er afdækket af en logopæd før skolestart.
- Vær nysgerrig på barnets mundtlige ordforråd: Tag en snak med barnet, hvor I kommer i dybden med et emne ("fortæl mig om din allerbedste fødselsdag", "fortæl mig om reglerne i en hoppy/en skoleting")
- Vær nysgerrig på børnenes sprogforståelse i læsning: Kan barnet fx genfortælle/referere teksten med relevante ord, definere nøglebegreber (for elever med afkodningsvanskeligheder: med oplæsningsstøtte)?
- Bekymret? Drøft barnet med dine samarbejdspartnere.

Ordforrådstesten – nu og i fremtiden

- **Status:** Analyse af data, normer for aldersgruppen 5-8 år, testvejledning mv.
- **Anvendelse:** Testen skal gøres tilgængelig som en digital test for logopæder. Børn i indskolingen vil i højere grad end nu kunne få vurderet og beskrevet deres ordføråd både i bredden (omfanget) og i dybden (kvaliteten)
- Denne viden kan tages i betragtning i tilrettelæggelse af **ordforrådsindsatser** – udført på flere niveauer og af forskellige fagpersoner.
- *En test medfører kun en forskel for barnet, hvis den fører til en indsats.*

Opsamling: De vigtigste pointer fra i dag:

- **Dårlige forståere** risikerer at blive identificeret sent
- **Ordforrådet** er en central faktor i sprogforståelsen
- **Dybden** i ordforrådet er særlig vigtig
- **Tænk "ordforråd" og vær nysgerig på kvaliteten i ordforrådet, både i tale og skrift**
- **Drøft børnene** med dine samarbejdspartnere, sådan så vi kan afdække børnene og sætte en tidlig indsats i værk, hvis det er relevant.

Tak for i dag!

- Se litteraturlisten, hvis du vil læse mere
- Yderligere spørgsmål og kommentarer kan rettes til: bda@hum.ku.dk

Litteratur

- Catts, H. W., Hogan, T. P. & Adlof, S. M.** (2005): Developmental changes in reading and reading disabilities. In H. W. Catts & A. G. Kamhi (Eds.), *The connections between language and reading disabilities* (23-36). Mahwah, NJ, US. Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Christensen, R. V.** (2019): Sentence Repetition: A Clinical Marker for Developmental Language Disorder in Danish. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 62, 4450-4463
- Dosi, I. & Gavrilidou, Z.** (2020): The Role of Cognitive Abilities in the Development of Definitions by Children with and without Developmental Language Disorder. *Journal of Psycholinguistic Research* (2029) 49, 761-777. DOI: 10.1007/s10936-020-09711-w
- Gellert, A. S. & Elbro, C.** (2013). Do experimental measures of word learning predict vocabulary development over time? A study of children from Grade 3 to 4. *Learning and Individual Differences*, 26, 1-8
- Gellert, A. S. & Elbro, C.** (2017). Try a little bit of teaching. A dynamic assessment of word decoding as a kindergarten predictor of word reading difficulties. *Scientific Studies of Reading*, 21(4), 277-291
- Hadley, E. B. & Dickinson, D. K.** (2020): Measuring young children's word knowledge: A conceptual review. *Journal of Early Childhood Literacy* 20 (2), 223-251, DOI: 10.1177/1468798417753713

- Li, M. & Kirby, J.** (2015): The Effects of Vocabulary Breadth and Depth on English Reading. *Applied Linguistics* 36 (5), 611-634
- Marinellie, S. A. & Johnson, C. J.** (2002): Definitional skill in school-age children with specific language impairment. *Journal of Communication Disorders* 35, 241-259
- Martin, N. A. & Brownell, R.** (2013): *EOWPVT – Expressive One Word Picture Vocabulary Test* (4. ed.). Dansk Psykologisk Forlag. <https://dpf.dk/produkt/eowpvt-4/>
- McGregor, K.:** Semantics in child language disorders (2017), i Schwartz, R. G. (red.): *Handbook of child language disorders*, 2nd edition. New York: Routledge
- McGregor, K., Oleson, J., Bahnsen, A. & Duff, D.** (2013): Children with developmental language impairment have vocabulary deficits characterized by limited breadth and depth. *International Journal of Language & Communication Disorders* 48 (3), 307-319
- Oakhill, J., Cain, K. og Elbro, C.** (2015): Læseforståelse – indsigt og undervisning. Hans Reitzels Forlag
- Oulette, G. P.** (2006): What's meaning got to do with it: The role of vocabulary in word reading and reading comprehension. *Journal of Educational Psychology* 98, 554-66
- Perfetti, C.** (2007): Reading Ability: Lexical Quality to Comprehension. *Scientific Studies of Reading* 11 (4), 357-383. DOI: 10.1080/10888430701773926

Petersen, D. K., Poulsen, M. & Vang Christensen, R. (2021): Forskningskortlægning af indsatser for elever med sprogforståelsesvanskeligheder. Nationalt Videncenter for Læsning. [delrapport-1 forskningskortlaegning-af-indsatser-for-elever-med-sprogforstaelsesvanskeligheder-udpakket.pdf](#)

Paul, R., Norbury, C. & Gosse, C. (2018): *Language Disorders from Infancy though Adolescence (5th edition)*., St. Louis: Elsevier

Schoonen, R. & Verhallen, M. (2008): The assessment of deep word knowledge in young first and second language learners. *Language Testing* 25 (2), 211-236

Semel, E., Wiig, E. H. & Secord, W. A. (2013): Clinical Evaluation of Language Fundamentals-Fourth Edition (CELF-4) – Dansk version. Pearson Assessment

Sheng, L. & McGregor, K. (2010): Lexical-Semantic Organization in Children With Specific Language Impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 53, 146-159